Fotografie kurýra Miroslava Vaji z vyšetřovacího spisu StB. zdroj: ABS
Courier Miroslav Vaja's photographs from the StB case file.

Fotografie britského operačního balonu, který použil Miroslav Vaja. zdroj: ABS
A photograph of the British operations balloon used by Miroslav Vaja.

Fotografie Vajova balonu, který neřízený přistál na Slovensku. zdroj: ABS
A photograph of Vaja's balloon, which landed in Slovakia uncontrolled.

Skládací gondola „neviditelného" balonu, s nímž havarovali Blažek a Jakoubě. zdroj: ABS
The folding basket of the "invisible" balloon, in which Blažek and Jakoubě crashed.

Fotografie výbavy mrtvých kurýrů. zdroj: ABS
A photograph of the dead couriers' equipment.

Speciální formy překonávání státní hranice

Kromě cesty pěšky přes hranici existovala cesta stávajícími dopravními prostředky: vlakem či říční lodí, dále pak samostatně přes vodní tok nebo vzduchem.

Přeprava kurýrů balonem byla několikrát vyzkoušena v letech 1952–1954. Výcvik pilotů balonů probíhal v několika kurzech v průběhu roku 1953 na letecké základně RAF v Cardingtonu u Bedfordu ve Velké Británii. Vycvičeno mohlo takto být celkem asi deset pilotů z řad československých kurýrů pro britskou i americkou zpravodajskou službu.

Uskutečnilo se asi čtyři až sedm letů do Československa. První doložený byl v červnu 1953, poslední v srpnu 1954. První let byl úspěšný. Kurýr britské zpravodajské služby Miroslav Vaja (1932–1977) přistál v noci 8. července 1953 u Plzně a 13. července úspěšně překonal zátaras zpět do Rakouska. Na další misi byl v říjnu 1953 vyslán pozemní cestou, ale při pokusu překonat hranice byl zadržen československou pohraniční stráží. V březnu 1954 byl odsouzen ke dvaceti letům vězení, propuštěn byl roku 1964.

Poslední známý případ skončil tragicky. Dne 13. srpna 1954 byly na kopci Kočičák u obce Krásná Hora na Sedlčansku nalezeny mrtvoly dvou mužů spolu s výstroji prozrazující jejich poslání a falešnými doklady na jména František Malec a Karel Blažek. Oba zahynuli na následky pádu z výšky. Pravé příjmení „Františka Malce" znělo Jakoubě, skutečné jméno „Blažka" neznáme.

Na misi je vyslala zpravodajská skupina generála Františka Moravce. Do rukou StB se tenkrát dostalo veškeré bohaté vybavení, mj. vysílačka či zpravodajské instrukce. Samotný balon pak byl nalezen u Vlašimi. Příčina havárie není zcela zřejmá, patrně se náhodou či omylem uvolnila plátěná gondola a posádka se zřítila.

Podle letového plánu a mapy nalezených na místě neštěstí StB usoudila, že balon byl vypuštěn 13. 8. 1954 v 01.32 asi 1 km západně od obce Hannesried v Bavorsku, cca 5 km od čs. státní hranice. Kurýři přeletěli hranici ve výšce 2250 metrů, ale v 03.50 při přistávání u Krásné Hory zahynuli. Let měřil zhruba 120 km.

V roce 1952 byli patrně někteří kurýři vysazováni v Československu pomocí padáků.

Někteří kurýři překonávali ojediněle hranici přes řeky Dyji, Moravu nebo Dunaj.

V roce 1951 přeplavával Dunaj Karel Brabec (1918–1993). Skafandr od CIC si upravil. Nepoužíval jej k potápění, ale jen pro plavání ve studené vodě na velkou vzdálenost. Státní bezpečnosti přiznal pět cest, údajně jich bylo deset. Zatčen byl v Bratislavě 30. prosince 1951 při roznášení letáků. Brabec byl odsouzen na 17 let vězení. Použití skafandru Brabcem bylo jen vylepšením jeho již vyzkoušeného způsobu překonávání hranice.

O několik let později ale prokazatelně CIC (Moravcova skupina) cvičila své agenty pro přecházení hranice přes vodu s potápěčským vybavením: skafandrem, dýchacím přístrojem. V rámci mnohostranného výcviku ve škole DELTA v Dieburgu byl prováděn i vodní výcvik. Spočíval v nácviku překonávání vodních toků pomocí gumových člunů, plavání a potápění na Rýnu a Mohanu. Agenti se cvičili v plavání 50 cm pod hladinou, udržování stejné hloubky, zalehnutí na dně.

Dalším kurýrem přecházejícím hranici přes vodu byl dělník Jozef Mikuš, nar. 20. dubna 1931 v Šulekově v okrese Hlohovec. Do Rakouska emigroval 6. března 1949. Od roku 1952 byl členem Slovenského osvobozovacího výboru. Mikuš byl ochoten zapojit se do ozbrojeného boje proti komunistům za federalizovanou Evropu. V dubnu 1954 byl získán v Linci CIC jako převáděč do ČSR.

Byl získán k zjištění přechodového kanálu na soutoku Dyje a Schifart (Kyjovka?), kde nebyl zátaras přiveden až k řece. Koncem května 1953 provedl průzkum, v srpnu 1953 založil u Kút tři mrtvé schránky. Počátkem dubna 1954 dostal k přechodům gumový oblek. Byl částečně nafukovací, kurýr se pohyboval šlapáním ve vodě. Na chodidlech byly kapsy, kterými zabíral. Devátého října 1954 dostal úkol jít do ČSR založit mrtvou schránku a převést kurýra „Jána". Byl vybaven občanským průkazem na jméno Ján Markovič. Po půlnoci 10. října 1954 byl asi 50 metrů za zátarasem na Slovensku zadržen. Ve vazbě kontrarozvědky v Praze-Bubenči se pokusil 28. října 1954 neúspěšně o útěk. Při vyšetřování se choval statečně a snažil se zapírat.

Dne 9. března 1955 byl Jozef Mikuš odsouzen Krajským soudem v Nitře za velezradu a vyzvědačství na 20 let.

Special methods of crossing the border

Apart from walking, there were other possible ways to cross the border, using existing means of transport: train, riverboats, or via waterway or air.

Courier transport using balloons was tested several times between 1952 and 1954. Several balloon pilot training courses were held at the RAF airbase in Cardington near Bedford, UK, in 1953. Some ten pilots recruited from the ranks of Czechoslovak couriers could have been trained for British and US intelligence services.

Between four and seven flights to Czechoslovakia took place. The first one to be documented took place in June 1953, the lastin August 1954. The first flight was successful. British intelligence service courier Miroslav Vaja (1932–1977) landed near Pilsen during the night of July 8, 1953. On July 13, Vaja successfully crossed the border entrenchment on his way back to Austria. He was sent on another mission by ground in October 1953, but was caught by Czechoslovak border guards while trying to cross the border. He was sentenced to twenty years' imprisonment in March 1954, and released in 1964.

The last known case ended tragically. On August 13, 1954, two men's bodies, along with equipment betraying their mission and false documents in the names of František Malec and Karel Blažek, were found on the Kočičák hill near Krásná Hora village in the Sedlčany area. Both died as a consequence of falling from a height. The real surname of "František Malec" was Jakoubě; we do not know "Blažek's" real name.

General František Moravec's intelligence group had sent them on the mission. The State Security Service (StB) gained possession of their full equipment, including a transmitter and instructions for intelligence work. The balloon was found near Vlašim. The cause of the accident is not quite clear; the cloth basket probably loosened by accident or mistake and the crew fell to the ground.

Based on the flight plan and map found on the accident scene, the StB concluded that the balloon had taken off about 1 km west of Hannesried, a village in Bavaria, some 5 km away from the Czechoslovak border, at 1:32 am on August 13, 1954. The couriers crossed the border at an altitude of 2,250 m, and died at 3:50 a.m. while landing near Krásná Hora. The flight measured approximately 120 km.

Some couriers probably landed in Czechoslovakia in 1952 using parachutes.

In rare cases, couriers crossed the border via the Dyje, Morava, or Danube rivers.

Karel Brabec (1918–1993) swam across the Danube several times in 1951. He had modified a Counter Intelligence Corps (CIC) diving dress, which he used not for diving, but for swimming long distances in cold water. He confessed five trips to the StB; reportedly he made ten. He was arrested in Bratislava on 30 December 1951 while distributing leaflets. Brabec was sentenced to 17 years of imprisonment. His use of the diving suit was just an improvement of his tried and true method for crossing the border.

Several years later, the CIC (Moravec's group) demonstrably trained its agents for crossing borders via water using diving equipment: a diving suit and aqualung. Water training formed a part of the universal training at the DELTA school in Dieburg. Trainees practiced crossing watercourses using rubber boats, swimming, and diving on the Rhine and Main. The agents were trained to swim 50 cm below the surface, staying at the same depth, and laying down on the bottom.

Laborer Jozef Mikuš (born on 20. April 1931 in Šulekov, District of Hlohovec) was another courier who crossed the border via water. He immigrated to Austria on March 6, 1949, and joined the Slovak Liberation Committee in 1952. Mikuš was willing to enroll in an armed war on Communists, for a federalized Europe. The CIC in Linz recruited him as a guide for crossing the Czechoslovak border in April 1954.

Mikuš was recruited to find a border-crossing channel on the confluence of the rivers Dyje and Schifart (Kyjovka?), where the entrenchment was not installed all the way to the riverbank. He conducted a survey in late May 1953, and set up three dead drops near Kúty in August 1953. In early April 1954, he received a rubber suit to cross the river. The dress was partly inflatable; the courier moved by treading water. The soles of his feet were fitted with special fins with which he propelled himself. On October 9, 1954, he received the assignment to go to Czechoslovakia to set up a dead drop and bring over courier "Ján". He was equipped with an ID card in the name of Ján Markovič. He was caught about 50 m away from the entrenchment in Slovakia after midnight on October 10, 1954. Mikuš tried to escape from counterintelligence detention in Prague-Bubeneč on October 28, 1954 with no success. He acted bravely during the investigation, attempting to deny.

The regional Court in Nitra sentenced Jozef Mikuš to 20 years for high treason and espionage on March 9, 1955.

Uprostřed snímku je místo, kde byli nalezeni kurýři. Vrch Kočičák u Krásné Hory nad Vltavou. zdroj: Prokop Tomek jaro 2008
The place where the couriers were found. Kočičák hill near Krásná Hora nad Vltavou.

Pohled na místo tragické události u Krásné Hory nad Vltavou. Vlevo za terénní vlnou byla nalezena těla kurýrů. Pohled od Krásné Hory. zdroj: Prokop Tomek jaro 2008
The scene of the tragic incident near Krásná Hora nad Vltavou.
The couriers' bodies were found behind a ridge in the land on the left. Viewed from Krásná Hora.

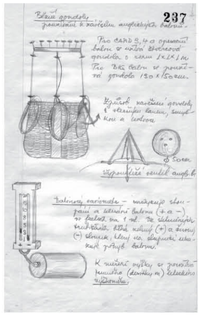

Běžná gondola. Kresba V. Křivohlavého ve vazbě StB. zdroj: ABS
Standard basket.
Vladislav Křivohlavý's drawings made while in StB detention.

Falešné doklady Karla Brabce na jméno Karel Špaček. zdroj: ABS
Karel Brabec's false ID, in the name of Karel Špaček.

Obálka vyšetřovacího spisu Vladislava Křivohlavého. zdroj: ABS
Cover page of Vladislav Křivohlavý's case file.